

0:00:01.1 Pavel Hlavatý: Které osobnosti a události naší historie považujete pro Čechy a češství za klíčové?

0:00:14.1 Roman Joch: No, ta otázka je, kde začít, že jo. Takže (*Pavel Hlavatý: Roman Joch*) svatý Václav coby jeden z prvních představitelů české státnosti. Karel IV coby Čech, Lucemburčan, Francouz, Němec, Říman a císař v *Res christ... Res publica christiana*. No, ale když se podíváme do novodobých dějin, tak si myslím, že identitu našeho politického národa za posledních téměř třicet let udával nejvíce Václav Havel. Takže, toho bych vnímal jako nejdůležitějšího v novodobé historii.

0:00:51.0 Pavel Hlavatý: Chce někdo doplnit další?

0:00:59.4 Milan Horák: Já bych jakožto církevník (*Pavel Hlavatý: Milan Horák*) řekl, že za nejdůležitější osobnost v dějinách každého národa považuji Ježíše Krista. Respektive, právě ten impuls, který vstoupil do dějin právě s tím křesťanským obratem dějin, a který nás od minulosti, od toho odkud jsme pošli, z jakých praotců jsme vyrostli, obrací k tomu, co se z nás teprve má stát. A pak se právě z té otázky po význačných osobnostech nebo událostech minulých dějin stane spíš taková otázka existenciální: je národ v kontextu celého světa, celého světového vývoje, nebo řekněme té Božské symfonie světa, smysluplný? Tedy má šanci, aby se z něho něco stalo, aby něco světu ještě přinesl, nebo už je na čase, aby Hospodin nechal zatroubit, vyslal apokalyptické jezdce a nechal tu sebranku smést z povrchu Země?

0:02:08.8 Pavel Hlavatý: Roman Joch chtěl reagovat?

0:02:12.7 Roman Joch: Ježíš Kristus, jak my Křesťané věříme bohočlověk, syn... syn Boží a syn Člověka, nepatří žádnému konkrétnímu národu z toho prostého důvodu, že patří celému lidstvu. Patří všem národům. A jednou z misí křesťanství bylo přesvědčit kmenovou, tribalistickou, společnost, že jejich představy o tom, že já jsem Germán, já jsem Slovan, já jsem Kelt a to je to nejdůležitější, že byly mylné. Že naopak to, co nás jako lidské bytosti, jako syny a dcery Boží, i díky křesťanství, spojuje a je to důležitější, než to, co jsme si mysleli, že nás rozděluje. Takže já mám problém identifikovat Bohočlověka s jedním konkrétním národem, protože ho vnímám jako patřícího celému lidstvu.

0:03:03.2 Milan Horák: To já právě také.

0:03:06.4 Ludvík Procházka: Já se s tím v podstatě ztotožňuju. Já nevím, co bych dodával. Jenom... jenom poťouchlost. Nezapomínejme na Járu Cimrmana. (*smích*)

0:03:17.1 Kristýna Maková: Na toho... to jste mi nahrál hezky, protože na toho já jsem právě myslela. Mně přijde, že součástí české, nevím, jestli říct mentality, nebo charakteristiky povahy, je i to, že máme tendenci se vztahovat k těm i neexistujícím českým hrdinům. A třeba nevím, jestli Mirek Dušín byl založen na... na reálné postavě, nebo nikoliv. A... (*Pavel Hlavatý?: Byl.*) byl... ano. A každopádně i tak je to hrdina literární anebo Jára Cimrman, který je dokonce v rámci jakési soutěže, která měla ukázat veřejné mínění, když si lidé na přelomu milénia u nás volili v rámci jednoho televizního pořadu největšího Čecha, nejvýznamnějšího, tak Jára Cimrman skončil na prvním místě a museli vytvořit speciální kategorii fiktivní osoba, aby nevyhrál anketu nejvýznamnější českou osobnost v dějinách.

Takže řekla bych, že tohleto je taky takové specifikum. Možná... otázka je, čím to je. Mluvila jsem s lidmi z nejrůznějších zemí, kteří třeba v České republice žijí a na tenhle způsob uvažování si zvykají a objevují ho a ne každému je srozumitelné to, co se děje, a proč takovéhle věci vůbec vznikají a ten... ten... ta nadsázka, která v tom je určitá, ale myslím si, že je to jedna z věcí, která by měla být brána v potaz také. Že... jsme schopni vytvořit fiktivního hrdinu, nebo máme autory, kteří vytvoří fiktivního hrdinu, který si začne žít vlastním životem a nakonec skončí někde mezi největšími Čechy a legendami.

0:05:11.7 Roman Joch: Není to...není to příznak toho, že (*Pavel Hlavatý: Roman Joch*) česky... česká mentalita je strašně sebeironická? Anglický filozof Rogers Scruton, který navštěvoval podzemní univerzitu v letech 1979 – 1984, ho státní bezpečnost jaksi decentně vyhostila, takže se mohl vrátit až po pádu starého komunistického režimu, ve svém románu¹, který byl před tuším dvěma roky vydán i česky. Románu, který je o lásce vášni a zradě a odehrával se údajně fiktivně v 2. polovině 80. let v Praze právě, tak on tam v jedné pasáži píše: Který jiný národ na světě se zmateně ve své hymně ptá, kde je jeho domov? Kde domov můj? A dává odpověď: V knihách. Čeští autoři... Český národ je definován knihami. A já bych řekl stejně tak, jako že pravděpodobně je málo možné, aby v jiném národě fiktivní postava Jára Cimrman byla vyhlášena za největšího Čecha, tak je...tak je tak téměř nemožné, aby jiný národ si do své hymny dal otázku, kde je vlastně můj domov?

0:06:29.8 Pavel Hlavatý: No možná teď tady skočím zcela někam úplně jinam. Tady už to (?) dost jako navazuje. Věnujme se tedy těm fiktivním hrdinům, kteří jsou nějakým obrazem toho českého národa, nebo se k němu ten národ nějakým způsobem vztahuje. Například, napadají mě dvě takové osobnosti jako je Švejk a Němcové babička. Zkusme něco k nim.

0:06:58.4 Ludvík Procházka: Babička byla možná reálná.

0:06:59.7 Pavel Hlavatý: Švejk možná taky.

Ludvík Procházka (současně s Pavel Hlavatý): O Švejkovi to nevíme, ale babička byla možná reálná.

0:07:05.7 Kristýna Maková: No tak babička možná je to podobný příklad jako Mirek Dušín. Byla založena (*smích*) na reálné postavě, ale možná ne se všemi těmi charakteristikami, které... které v té knize má. Otázka je i v jakých okolnostech ta kniha vznikala, protože se ví, že Božena Němcová v tu dobu nezažívala úplně nejšťastnější období života. Takže možná je to i příznačné, že... že někteří ti hrdinové, ať už to byl Švejk, možná i ten Mirek Dušín, no a Jára Cimrman, babička vznikali v dobách, kdy autorům, ať už z osobních, společenských, nebo i celospolečenských důvodů nebylo právě nejlépe. Možná, že to je právě ten únik z té reality, ale s takovou tou hezkou dávkou té sebeironie a humoru, který není vlastní všem lidem na tomto světě a všem národům.

0:08:08.2 Pavel Hlavatý: No a zkusme teda nějaké další hrdiny, osobnosti, literární, filmové.

¹ SCRUTON, Roger. Zápisky z podzemí. Přeložila Zuzana UHDE. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2015. ISBN 9788073253721.

0:08:15.1 Milan Horák: No fiktivních (*Pavel Hlavatý: Milan Horák*) fiktivních je vlastně velká většina i našich historických hrdinů. Například obraz onoho zmíněného Karla IV, který poté, co byl nespravedlivě diskvalifikován Jára Cimrman se tedy ocitl kontumačně na prvním místě v anketě (*všeobecný smích*) o největšího Čecha. I o tom Karlovi IV máme vlastně povětšinou takovou řekněme právě fiktivní představu toho ideálního dobrého panovníka, tak vlastně takového pohádkového...jo?... A taky ta historická realita tomu v tomhle smyslu nemusí vůbec odpovídat a já vidím šanci u toho právě v tom určitém řekněme odtržení od té historické reality v tom, že se člověk začne bušit v prsa a řekne: To byli moji slavní předkové!, nebo: To je můj slavný národ!, ale že to právě začne prožívat jako určitý archetypální příběh. Ono potom je úplně jedno, jestli ten Mirek Dušín byl založen na reálné postavě, nebo ne. To podstatné je, že vlastně už žije mimo čas a prostor a mění život lidem. Proměňuje je, dělá z nich něco jiného, v ideálním případě lepšího, než... než byli před tím, že jo. A pak samozřejmě může mít smysl i ten idealizovaný Karel IV, nebo ideali... idealizovaný ať už Svatý Václav nebo kdokoliv jiný. Tam právě nejde už...nejde už o to, že máme takovou či onakou skvělou postavu v historii, ale že v sobě neseme určitý archetyp, který je potom našim životním ideálem, k němuž se chceme proměňovat, podle něhož se snažíme vést své kroky.

0:10:11 Kristýna Maková: To může být důkaz i toho, že určitá forma propagace nebo propagandy vlastně existovala v dobových médiích už od počátku... od doby, kdy vznikala média, vlastně. Že ten idealizovaný obraz je nějaký hrdina, ke kterému je potřeba se vztahovat, a ty jeho vlastnosti nějakým způsobem aktualizovat v sobě, stejně jako si aktualizujeme ty archetypy, podle toho, se kterým typem jednání se setkáme. Ale třeba u toho Karla IV, nevím, nedokážu si to představit dobově, ale přijde mi, že to, jakým způsobem je polidšťován v současnosti tím, jak se ukazují okolnosti jeho života, a to, že on vlastně mnoho věcí tajil právě proto, že byl z královského rodu a že se nemohl účastnit oficiálně třeba těch rytířských turnajů, které ho tak fyzicky poznamenaly a tak dál, a tak dál. Že... že tohleto jeho zlidštění v tom jeho životním příběhu a kontextu je právě pro tuhleto dobu zase daleko srozumitelnější, než ta idealizovaná podoba toho otce vlasti, teda jako...

0:11:28.0 Roman Joch: Pokud jsme... Pokud jsme realisté tak bychom (*Pavel Hlavatý: Roman Joch*) si o žádné osobnosti minulosti neměli myslet, že byla úplně dokonalá. Každá osobnost měla lidské slabosti a chyby různé, větší nebo menší. Ale celá ta myšlenka archetypů mi připomíná... nebo mi připadá jako...jako kdyby se snažila tvrdit, že milosrdná lež je lepší než nepříjemná pravda. A tato myšlenka mi přijde jako strašně nebezpečná. Pravda je vždycky dobrá. Ať už je příjemná, nebo nepříjemná. To znamená to, co bychom mi měli vnímat obdivovat je konkrétní jednání chybujících lidí, v konkrétní době, s tím, že vidíme alternativu vždycky o něco lepší a o něco horší. Takže o Winstonu Churchillovi si můžeme myslet, že byl v mnoha ohledech neobdivuhodný, chybující, ale na daném místě a v dané době pochopil úplně zásadně ten konflikt, který se v Evropě odehrával. A ta alternativa byla buď on, buďto všechno, co on reprezentuje, jakkoliv nedokonale, anebo to, co reprezentoval jeho hlavní protihráč Adolf Hitler. A bohužel to reprezentoval v tom ďábelském smyslu až příliš dokonale. Takže, neměli bychom si nalhávat, že hrdinové naší minulosti byli bez... bez poskvrny, bez jakékoli chybičky. Ne, měli své chyby, ale to co

bychom si měli uvědomit je, že pokud skutečně mají patřit mezi hrdiny, že pochopili tu zásadní morální otázku své doby a postavili se na tu alternativu lepší.

0:13:15.2 Kristýna Maková: Já bych nespojovala teda archetypy s milosrdnými, teď nevím, jestli zvládnou vyskloňovat to slovo, ... le...

0:13:22.5 Milan Horák: Jestli ležmi, nebo lžemi (*úsměv*) že ano...

Kristýna Maková: lžemi (smích)

Pavel Hlavatý (???): Lžemi.

0:13:29.6 Kristýna Maková: ...lžemi. Děkuju. S milosrdnými lžemi, nebo jakýmikoli, podle mě jakákoli manipulace s informacemi a fakty není v pořádku. Otázka je, jestli vůbec něco jako fakta, která neprošla úhlem pohledu někoho dalšího jsme schopni přijímat, protože i novinářská práce sebeobjektivnější je vždycky filtrována skrz osobu autora a nějaký úhel pohledu, ke kterému on se dostane a je to určitý výřez z reality, že. A já jsem za to, aby informace byly komunikovány pravdivě a nemanipulovalo se s fakty, ale nepovažuji jako přiblížení se určitému archetypu v rámci srozumitelnosti... protože... za... za manipulaci s fakty, tak. V tom ryzím slova smyslu. Ne pak v těch dalších následných aplikacích jak se to dá využívat a jak to třeba používali dejme tomu jak v tom nacistickém Německu v rámci nástrojů propagandy. Ale archetypy jsou něco, co je srozumitelné pro každého z nás už od raného věku a... a víme, že v těch pohádkách prostě jako je to dobro a zlo a poznáme hrdinu a poznáme padoucha. A takhle zjednodušeně ten svět funguje a funguje tak třeba v dnešní době politický marketing nebo i marketing obecně. Že značky jsou komunikovány skrze archetypy, aby zjednodušily svoje vystupování, že působí pečovatelsky, zranitelně, nebo zas naopak inovátorsky a bojovně, a to všechno je přiřazování nějaké... nějakého obsahu k něčemu, co je srozumitelnějšího a i politici využívají těchto nástrojů. Právě proto, že...že... tím pádem jsou pro lidi daleko srozumitelnější. A... ale to je zas nějaká aplikace a využití, ale to, že ten archetyp je prostě něco ryzího, či... čemu dokáže porozumět každý, protože je to nějakým způsobem naší součástí. Nerozumím přesně mechanismu jak... jak, ale je. Tak to je podle mě fakt, se kterým prostě můžeme zacházet buďto tak, že se přidáme na tu světlou stranu síly, nebo temnou stranu síly, ale... ale každopádně se tomu nevyhneme.

0:15:55.9 Ludvík Procházka: Já bych jenom k tomu dodat, že (*Pavel Hlavatý: Ludvík Procházka*) člověk má sklon vidět věci příliš černobíle. To znamená, když si nějakou osobu oblíbíme, tak jako ji odpouštíme špatný vlastnosti a vyzdvihujeme ty kladný a opačně, že jo. A takhle to vlastně platí i při pohledu do historie a takže... tady je vlastně na každém člověku, aby... aby sám si... jako... aby dovedl sám sobě oponovat a vlastně diskutovat sám se sebou, když o něčem přemejšlí. Aby to neviděl bíle nebo černě, ale prostě všechno má mnoho aspektů.

0:16:35.3 Pavel Hlavatý (???) (...)

0:16:35.1 Kristýna Maková: **To (?)** pak není rozdíl mezi archetypem a nějakým zobecněním, že jo... že jo, to je potřeba asi říct taky...že tam je velký rozdíl.

0:16:46.1 Milan Horák: Že... (*Pavel Hlavatý: Milan Horák*) já možná právě dodám k tomu právě, co jsem tam řekl, že je právě důležité si uvědomit, že ten archetyp není ta historická osobnost, jo?, že třeba zjistím: mně se na něm líbí, třeba na tom či onom panovníkovi v dějinách právě jeho, třeba já nevím, panovnická velikost, nebo rytířskost a ta ve mně právě nějakou tu strunu rozeznívá, ale já vím, že on nebyl jejím stoprocentním ztělesněním. To byla jen poznámka.

0:17:25.0 Pavel Hlavatý: Já... možná jen trošku... debatu vrátím k češství a Čechům, ale myslím si, že jako... pokusím se zůstat u tohoto tématu. Tam je zajímavá věc. Pan doktor Joch použil, a myslím si, že velmi dobře, použil příklad odjinud, to znamená z Velké Británie. U nás právě máme tu tendenci... prostě... Karel IV je vnímán jako velice pozitivně. Mirek Dušín rovněž. Ale máme tady třeba ještě... třeba Zikmunda Lucemburského, panovníka velmi, velmi pozoruhodného, kterého my vnímáme skutečně jako tu lišku ryšavou. Potažmo tam je i to Bratrstvo kočičí pracky, které opravdu je vylíčeno velmi (*smích*) velmi odpudivě. To znamená, že... dalo by se říct, že... Češi skutečně nevnímají tu bohatou škálu, ale opravdu mají tendenci nějak...k nějaké černobílé... k nějaké černobílé variantě, nebo černobílému vidění. Chcete k tomu...něco?

0:18:25.3 Milan Horák: Myslím, že to mají všechny národy (*Pavel Hlavatý: Milan Horák*)... tuto tendenci. Ovšem teď jde o to, jak ten národ, jak vědomě se naučí s tou tendencí pracovat. Protože mi víme třeba o tom Karlu IV velmi mnoho nelichotivých věcí. On byl veskrze středověký panovník, měl megalomanské plány, na které, že jo, občas získával... získával finance mimo jiné z peněz zabavených po židovských pogromech, a tak dále... jako člověk by tam mohl hledat leccos, ale právě teď... teď jde o to, abychom dokázali s tímhle pracovat bez toho, abychom, že jo, to dělili na ty padouchy a hrdiny i tímhle způsobem, ale právě... nacházeli ty různé stránky, dokázali ty různé stránky vlastně vědomě podobným způsobem snášet vedle sebe, jako bychom to měli dělat ostatně i živých lidí, když prostě s někým žijeme, třeba jako... se svým manželem, manželkou a tak dále... nebo dětmi, rodiči... tak, taky právě to ideální je naučit se snášet všechny jejich stránky v té kombinaci, v jaké se u nich právě vyskytují. A totéž platí potom pro toho Karla IV nebo Zikmunda, který třeba se stal právě – poznámka pod čarou – díky našemu známému jazovi populárnějším, zrovna mezi mladší generací v poslední době – Zmikund, liška ryšavá, Opráski sčeskí historie, nevím jestli, to spoludiskutující znají... jo, takže tohle k tomu právě...

0:20:26.4 Kristýna Maková: Mně teď jenom příznivce (?) (...) odkazu na Opráski napadlo i to, že to je vlastně potom méně známý autor přesně...

Milan Horák: Jak komu...

Kristýna Maková: ...nebo svého času... ano, jak komu...

0:20:39.6 Milan Horák: Ne, ne, já to nejsem.

0:20:42.0 Kristýna Maková: široké... dobře... minimálně široké veřejnosti znám není, že to je vlastně taky takový zajímavý moment. Máme fiktivní postavy a fiktivní autory, vlastně taky...

0:20:53.5 Milan Horák: To „jak komu“ tam samozřejmě... (*výrazný smích Kristýny Makové*)
...to „jak komu“ tam nepřepisujte, poznámka pod čarou. (*pobavené zvuky více osob a úšklebek přepisující osoby, která už to přepsala*)

Kristýna Maková: Škrtnout ze záznamu...

0:21:00.3 Pavel Hlavatý (?): Ano. (*smích*)

Milan Horák: To pak vyredigujeme

Pavel Hlavatý: Minimálně jeden diskutující totožnost autora zná. Můžeme tam dát pod čarou (*smích*)

0:21:10.8 Pavel Hlavatý: Možná teď já, jak jsem pokládal tu otázku ze začátku tak vlastně jsme trochu ulpěli na těch osobnostech, a ještě jsme se vůbec nedostali k těm klíčovým okamžikům našich dějin, ať už dějin celkově, nebo pak těch moderních, které nás samozřejmě momentálně formují daleko více, takže jestli se můžeme vztáhnout k těm dějinám našim.

0:21:32.8 Roman Joch: Tady... jestli můžu...tady... (*Pavel Hlavatý: Roman Joch*) Některé národy se dívají na svoje dějiny tak, že všechno je obdivuhodné. To znamená... nemusíme politicky nebo názorově souhlasit s tou nebo onou osobností dějin, ale prostě byla to velká osobnost. Takže například v Anglii Oliver Cromwell, který nechal králi useknout hlavu, je z monarchistického hlediska velice problematická osoba, ale nikdo nepopírá, že to byl velký Angličan. Ve Francii je možné na jedné straně se hlásit k ideálům Republiky: svoboda, rovnost, bratrství... trikolóra. A zároveň mít úctu vůči vendéenským² rebelům, nebo jak to nazvat, kontrarevolucionářům, kteří taky vedli heroický boj. A mně se zdá, že v českém pohledu na naše dějiny chybí ta druhá strana mince. Že ta naše historiografie, a nejenom komunistická, ale i humanisticko-masarykovská, je jednostranná, že si bere z Českých dějin jenom jednu polovinu, která je dobrá, a ta druhá jako kdyby neexistovala, to znamená Zikmund je liška ryšavá, ale to, že to byl velký panovník, to už se... no, teď už se to smí říkat... nebo rok 1848-49 revoluční rok v celé Evropě, kdo byli dva největší Čechové v té době? No, byl to maršál Radecký a byl to pozdější kancléř Felix Schwarzenberg, ze známé rodiny Schwarzenbergů. Jsou velebeni jako velcí Češi? Nejsou. Proč? Protože stáli takzvaně na té špatné straně. Kontrarevoluční. Myslím si, že tohle je chyba. Že to je stejná chyba, jako když by Angličané začali demonizovat Cromwella, nebo naopak demonizovat tu druhou stranu, a Francouzi začali velebit jenom jednu stranu a demonizovat tu druhou. To prostě byla součást naší historie. A faktem je, že my jako historická společnost jsme neměli na všechny otázky stejný názor, měli jsme různé názory. A velké postavy byly na obou stranách.

0:23:42.9 Kristýna Maková: No, otázka je, kdy tohleto začlo. Já mám pocit, že už možná s Kosmovou kronikou. Že... že to je ještě starší, že už ty pohledy byly tímhle tím způsobem zkrešleny tehdy. Ale... a to je taky jako diskutabilní věc i mezi odborníky.

² brutální konflikt v západofrancouzském kraji Vendée, kde se střetl (katolický) venkov proti revolučním vojskům v době Velké francouzské revoluce.

0:24:02.5 Roman Joch: Mu...můžu říct jednu... (*Pavel Hlavatý: Roman Joch*) ... jednu pravdivou historickou událost. V devadesátých letech, když bylo výročí vyvraždění Slavníkovců, tak tehdejší premiér Václav Klaus řekl, jak to bylo dobré pro český stát. A jeden člen jeho vlády, ministr, řekl mu: To je strašné, co říkáte. Vy utilitárně obhajujete masovou vraždu. To znamená, že jako máme my... ten ministr byl z jiné strany, než byla strana Václava Klause, máme my právo jako vyvraždit Vás v zájmu státu? A já myslím, že máte pravdu. Ano, to začalo už tím velebením vyvraždění Slavníkovců, jakožto prý údajně důležitého pro jednotu Českého státu. Prostě vražda nikdy není dobrá. Takže souhlasím s Vámi. Takový ten tendenční pohled v zájmu státu (... 0:24:57.3) obhajovat i ty nejhnusnější zločiny byl přítomen ve všech dobách a už na počátku naší státnosti.

0:25:06.1 Milan Horák: Už před počátkem (*Pavel Hlavatý: Milan Horák*) naší státnosti. To je právě něco, co se táhne (... 0:25:12.3) celým lidstvem. A můžeme říci, lidstvo nedospělé právě žilo v těch svých pohádkách, neumělo teď ten svůj vůdčí archetyp oddělit od toho, co viděli kolem sebe na Zemi, a ten král, který vládl, byl potom ten skutečný Bůh pro ně. A že právě postupem času lidstvo z toho vyrůstá a učí se s tím zacházet vědomě a že můžeme doufat, že právě i jednotlivé národy z toho postupně vyrůstají.

0:25:46.9 Kristýna Maková: Ona je otázka, jestli dřív měli příležitost vůbec něco takovéhohleho reflektovat. Že to vlastně v dobách, kdy dejme tomu přístup k informacím, ke vzdělání, k čemukoliv, byl natolik omezený o něm ještě rozhodoval někdo za vás, a vy jste neměl vůbec moc nad svým životem, vlastně. A tato zodpovědnost a svoboda vaše vlastní byla v rukou někoho jiného a tak otázka je jestli to nějakým způsobem šlo a je pravda, že v dějinách byly osobnosti, které byly schopné v sobě najít tu sílu a vzepřít se tomu status quo, který byl. A i v období antiky, v období středověku, vlastně i v dnešní době, v každé době to znamená trochu něco jiného porušovat ta zajatá pravidla. A na druhou stranu otázka je, jestli to nezůstalo jenom u nich a jestli nebylo potřeba pak následně počkat několik století, aby se k nim byli pak lidé schopni vůbec vztáhnout. A jestli natolik nepředběhli svou dobu, že vlastně nemohli být ani pochopeni, protože ten způsob uvažování a ty limity, který... která... lidé měli je natolik... byly natolik silné, že... že nebyli schopni dohlédnout, co vlastně ten člověk dělá.

0:27:16.7 Roman Joch: Já mám velkou (*Pavel Hlavatý: Roman Joch*) pochybnost o tom, zda lidstvo z toho vyrůstá. Já si myslím, že lidská povaha, lidská přirozenost je v dějinách stejná, konstantní. To znamená, nejsme lepší lidé, než byli lidé v 15. století. Ale nejsme ani horší lidé. Jsme stále stejní lidé. A já když svým... svým studentům přednáším o konzervatismu, tak jim přednáším o tom, že ten základní vhled konzervatismu je, že ano, že lidská přirozenost není dobrá, je konstantní, a není ideální. A civilizace, civilizovanost, je velice tenká slupka, křehká membrána, která brání těm nejhorším projevům lidské přirozenosti. A stačí málo, stačí málo tragických událostí, rozhodnutí, jako to čemu jsme v mém dětství, v 80. letech říkali Jugoška, a lidé se budou vzájemně v Srebrenici vraždit. A říkám studentům ano, když se...když náš civilizační řád zkolabuje, tak se stane to, že třetina z vás budou vrazi, třetina z vás budou oběti a třetina z nás budou neteční. A já osobně nemám žádnou možnost předem odhadnout, kdo bude do které třetiny patřit. A doufám jenom, že bych nebyl vrahem, ale... ale vůbec, neumím odhadnout, zda bych byl hrdinou nebo netečným přihlížejícím.

0:28:38.2 Kristýna Maková: No, otázka je, jestli tohleto je jenom v povaze člověka, anebo i v těch okolnostech jeho života. Jestli tím, že vy jste součástí toho rodu, který se chce stát vládnoucím, a v tu chvíli jediným nástrojem politické moci je to, že jdete a vyvraždíte další rod, je přijatelné v rámci teda dobových okolností. A to jestli budete jako pachatel nebo oběť, je vlastně otázkou rozhodnutí, nebo jako vůbec věci k přežití třeba vaší rodové linie a rozhodujete se vlastně v rámci úplně jiných okolností. Že ano, jsme stejní lidé, ale ty okolnosti, které nás formují, i ta doba, hraje svoji obrovskou roli, jo že... což je vlastně i to, co Vy jste řekl, tak to tady jen tak potvrzuju. Ale že...že...myslím si, že souhlasím s Vámi v tom, že...že není dobré obhajovat vyvraždění jenom proto, že už je to dlouhá doba co se to stalo. Že už je to přece přes tisíc let, tak co bychom se o to starali, že... to už je dlouho. Stejně jako když se řešili zločiny třeba i katolické církve v rámci čarodějnických procesů a podobných... inkvizice... a tak dál. Objevoval se taky argument: Vždyť už je to tak dlouho, tak proč bychom...proč bychom se v tom měli rýpat. Já si myslím, že... že je dobré se vztahovat k té historii jako perspektivou i toho svého současného vnímání a obhajovat vraždu, která je třeba v dobovém kontextu jako pochopitelnější, než v tom dnešním v tom smyslu, že se to třeba dělo běžně tehdy a bylo to po právu, protože já jsem měl tedy možnost jako šlechtic rozhodovat o životě a smrti některých lidí, protože to soudobé právo umožňovalo. Neznamená, že já jako budu říkat, že je to v pořádku, protože podle mě není.

0:30:48.0 Roman Joch: Pojmenovat zločin zločinem, vraždu vraždou (*Pavel Hlavatý: Roman Joch*) je vždycky osvobozující. Prostě za žádných okolností není dobré obhajovat vraždu.

0:30:56.5 Kristýna Maková: To je přesně v tom je ta pravda, o které jste tady mluvil před tím, tak to vidím já.

0:31:01.0 Pavel Hlavatý: Tak já možná bych se pokusil to vrátit zase... téma je sice zajímavé, ale vrátit se k Čechům a češtví.